

2026.03.17. MISZME szekció összefoglalója

A szekcióbeszélgetésünk címe: *„Amikor minden egyszerre történik – komplex családi problémák és a szakmai döntések dilemmái a gyermekvédelemben”*

A program keretében először Kerekes László elnök rövid ismertetőt adott a MISZME munkájáról.

Ezt követően dr. Katonáné dr. Pehr Erika a Gyermekjogi Civil Koalíció vezetőségi tagja *„A szervezet néhány gyerekközpontú megszólalásáról”* címmel tartott előadást. A Gyermekjogi Civil Koalíció bemutatását követően ismertette a magyar gyermekek védelme érdekében szükséges, 2024-ben és 2025-ben is megfogalmazott azonnali intézkedéseket. Ez utóbbiak: A gyermekvédelem ágazati bérrendezése, a gyermekszegénység komplex kezelése, a gyermekjóléti alapellátás és gyermekvédelmi szakellátás működési feltételeinek megteremtése, valamint gyermekközpontú együttműködésének erősítése, gyermekvédelmi stratégia megalkotása, a statisztikai adatgyűjtés reformja és átláthatóságának biztosítása és a gyermekek életútjának vizsgálata a gyermekvédelem rendszerében.

dr. Katonáné dr. Pehr Erika bemutatott továbbá olyan gyermekjogi kérdésekben megfogalmazott szakmai nyilatkozatokat és állásfoglalásokat, amelyeket az utóbbi néhány évben hoztak nyilvánosságra és juttattak el a szakpolitikai döntéshozókhoz. Így ismertetésre kerültek a kifogástalan életvitel vizsgálat aggasztó hatásáról, az Alaptörvény 15. módosításának a gyermekek jogait és védelmét érintő rendelkezéseiről, a gyermekvédelmi reform érdekében felszólaló szakemberek melletti kiállásról, a kényszerűen kórházban rekedt csecsemők és kisgyermek helyzetének gyermekközpontú rendezéséről, a születendő gyermek haza nem adhatóságának megállapításáról szóló eljárásról, a családjukból kiemelt, nevelőszülőknél nevelkedő gyermekek sorsáról, a gondozási helyről engedély nélkül eltávozott szakellátott gyermekek sorsának rendezéséről, az erőszakmentes sportoláshoz való jogról, valamint a gyermekek jogait tiszteletben tartó politikai kommunikációról szóló nyilatkozatok, ajánlások.

A komplex családi problémákkal és a szakmai döntések dilemmáival kapcsolatos témát „world cafe” formájában jártuk körbe. Az utóbbi időszakban egyre gyakrabban találkozunk olyan gyermekvédelmi esetekkel, ahol nem egy probléma áll fenn, hanem több, egymással összefonódó nehézség egyidejű megjelenése okoz krízist, a szegénység, szenvedélybetegség, mentális nehézségek, párkapcsolati konfliktusok, elhúzódó válási folyamatok, iskolai problémák, vagy éppen a szülői kompetenciák bizonytalanságai egyszerre vannak jelen.

A témához kapcsolódóan sok kérdés felvetődhet, ezekből hármat emeltünk ki és beszéltünk át: Hogyan ismerjük fel a probléma komplexitását? Mik a prioritások és milyen döntési dilemmákkal találkozunk? Milyen hatásokkal és következményekkel kell számolnunk munkánk során?

A szekció résztvevői a kérdések kapcsán az alábbiakat fogalmazták meg (a teljesség igénye nélkül):

Komplexitás felismerése

- Segít benne a jelzőlap tartalma, a családlátogatás, a gyermek meghallgatása, hirtelen viselkedésváltozása a köznevelési intézményben, valamint a jelzőrendszeri tagok közös problémaértelmezése.
- A jelenlévő szakemberek szerint nincs, vagy nagyon kevés a nem komplex probléma. Tartalmában és súlyosságában lehet eltérés.

- A komplexitás adódhat a társszakmák elégtelen működéséből is, amikor egy megoldatlan probléma pörög tovább.
- Kiemelték a kollégák a rendszerben való gondolkodás fontosságát. A családi szocializáció szerepét, a környezeti hatásokat, ez utóbbihoz kapcsolódóan a köznevelési intézményekben a prevenció előtérbe helyezését.

Prioritások a gyermekvédelemben

- A gyermek mindenképp felett álló érdeke az elsődleges. Minden döntés alapja a gyermek biztonsága, testi és lelki jóléte, ezért első lépés a probléma azonosítása és annak vizsgálata, hogy a gyermek életveszélyben van-e.
- A korai felismerés és prevenció a problémák halmozódásának és a veszélyeztetettség kialakulásának megelőzése érdekében.
- A gyermek családban történő nevelkedésének támogatása, törekvés a szülők képessé tételére.
- A gyermeket körülvevő szakemberek együttműködése a kompetencia határok betartásával.
- A gyermek véleményének meghallgatása és figyelembevétele.

Döntési dilemmák

- Családban maradás vagy kiemelés?
- A hatósági eljárás megoldja-e a problémát, vagy csak azért készül el a javaslat a hatósági eljárásra, mert az jogszabály, vagy mert a szakmai protokoll előírja?
- Képessé tehető-e a szülő, vagy szükséges az állami kontroll?
- A rendszer korlátai vagy szakmai meggyőződés? Pl. Megtegye-e a szakember a javaslatot az ideiglenes elhelyezésre, nevelésbe vételre akkor is, ha tudja, hogy nincs elég férőhely, vagy nem jut a gyermek számára szükséges ellátásokhoz?

Hatások és következmények

Gyermekekre:

- Lelkileg sérül, kezdetben jelentős szorongás, bizonytalanság léphet fel, ami egy jól működő segítségnyújtással hosszabb távon pozitív irányban változhat.
- A rendszer működésének hiányosságai, nehézségei a gyermek abúzusához vezetnek (rendszerabúzus). Pl. nincs hová elhelyezni a gyermeket, akár hónapokig az őt veszélyeztető családi környezetben várja, hogy a befogadó helyet találjanak számára.
- Traumatizálódás, viselkedési és teljesítménybeli változások, önértékelési problémák, lojalitáskonfliktus (szülők és szakemberek között).
- Kórházban rekedt gyermekek.

Családokra:

- Legtöbbször nem segítségként, hanem krízisként élik meg a gyermekvédelmi beavatkozást. Bizalmatlanság az intézményrendszerrel szemben.
- Családon belüli konfliktusok erősödése (válási, kapcsolattartási ügyekben a szülők játszmája okozza a legnagyobb nehézséget).

Szakemberekre:

- Óriási felelősség, túlterheltség mellett eszköztelenség, tehetetlenség érzése, kiégés veszélye.
- A kollégák azt érzik, hogy „versenyt futnak az idővel”, már nem tudnak segítő munkát végezni, mert folyamatosan „falakba ütköznek”. Ha pedig döntenek, felmerül, hogy „jól döntöttek-e”?
- A sikertelenség önértékelési problémákhoz vezet „biztosan én csinálom rosszul”.
- Morális dilemmák felmerülése.

Intézményrendszerre:

- Az ellátórendszer nem jól működik, többek szerint szétesőben van. Csak a negatív példák kapnak kiemelt figyelmet, illetve ezek alapján minősítik a szakmát. Alap és szakellátásban egyaránt felmerülnek problémák, amik nehezítik a megoldást.
- Kiemelten fontos a jelzőrendszeri tagok közötti együttműködés. Felmerülnek közöttük kommunikációs nehézségek, kompetenciahatárokkal kapcsolatos kérdések.

Fontos, hogy ne csak a negatívumokról, hanem az eredményekről is szó essen. Amikor a gyermekvédelmi rendszer jól teljesít a beavatkozások nyomán olyan pozitív következmények is megjelennek, mint a gyermekek nagyobb biztonságérzete, stabilabb környezet, új támogató kapcsolatok. A családok tekintetében elindul az erőforrások mozgósítása, a szülői kompetenciák fejlődése és megvalósul a támogató szolgáltatásokhoz való hozzáférés. A szakemberekre is jellemző a folyamatos szakmai fejlődés, társszakmákkal való együttműködés és a szakmai identitás megerősödése.

Összeségében elmondható, hogy a probléma komplexitását leginkább a rendszerszemlélet, a több szakmai nézőpont, a jelzések összekapcsolása segít felismerni. A döntések többsége komplex szakmai mérlegelést igényel, ahol a gyermek érdeke, a család támogatása és a rendszer lehetőségei egyszerre jelennek meg. A gyermekvédelmi beavatkozások hatnak a gyermekekre, a családra, a szakemberekre és az intézményi rendszerre egyaránt. A szakmai döntések következményei gyakran nem azonnal, hanem hosszabb távon válnak láthatóvá, ezért különösen fontos a reflexió és a szakmai párbeszéd.

Mivel a szekció a MISZME szervezésében zajlott fontosnak tartom kiemelni az óvodai és iskolai szociális munkások prevenciós tevékenységét a gyermekek jóléte érdekében. Természetesen jelentős szerepünk van a problémák felismerésében, veszélyeztetettség kiszűrésében egy-egy egyéni beszélgetés, csoportfoglalkozás során, valamint aktívan be tudunk kapcsolódni a korrekciós folyamatokba is. Javasolom, hogy keressék bátran kollégáinkat a köznevelési intézményekben.